Obraćenje dra. H. Hinkovića

Napisao:

Msg. dr. Beluhan Milan

ZAGREB 1934

fra Zlatko Lizić
I. tečaj
1942.

OBRAĆENJE
Dra. H. HINKOVIĆA

Napisao:

Msg. dr. Beluhan Milan

ZAGREB 1934

TISKARA DRAGUTINA SPULLERA U SAMOBORU

Nihil obstat.

Zagreb, 14. Aprilis 1934.

Dr. *Mihael Medjimorec*, m. p.
censor.

4063/34.

Imprimatur

20. VI. 1934.

Dr. *Franciscus Salis-Seewis*, m. p.
vicarius generalis.

Dragim svojim Križarima

posvećuje

PISAC

Dragi križari i križarice!

Vama u prvom redu posvećujem i predajem kratku i značajnu povijest ovoga hrvatskoga konvertita. Savremena povijest katoličke Crkve iznosi utješnu činjenicu, da se u zadnjim godinama obratilo na katolicizam sva sila intelektualaca. Ova je činjenica svojom statistikom danas pravi pokret. U opisu konverzije našega hrvatskoga intelektualca, dra. H. Hinkovića, iznosim ovu činjenicu, jer je to kadro podići naš katolički ponos.

Komu od nas — manje, više — nijesu poznata slavna imena svjetskih umnika, koji su se obratili na katolicizam: Newman, Ferdinand Brunetière, J. K. Huysmans, François Coppé, Paul Claudel, Francis Jammes, Papini, Reuville, Sigrid Undseed, Benson, Chesterton, Ernest Psichari?

Glasoviti engleski pisac i učenjak Whitton prešao je u krilo katoličke Crkve, a o njegovu su obraćenju mnogo pisali i govorili u učenim škotskim krugovima, gdje je uživao najveći glas.

Sinom je katol. Crkve postao i veliki američki učenjak dr. Robert Cory, predsjednik odjeljenja za slobodnu umjetnost na sveučilištu u Washingtonu. Prije je bio protestant, ali se nije držao vjere, dok nije započeo ozbiljno proučavati vjere i nakon dugog i temeljitog proučavanja upoznao, da je jedina vjera katolička prava. Sada je vatren i praktički katolik. Poznati engleski novinar Grewille K. D. Boyle, poznati suvlasnik lista „Daily Sketch", stupio je svečano u londonskoj crkvi sv. Jakoba u katoličku Crkvu. Njegov pokojni zet, narodni poslanik Mac Veagh, bio je gorljiv katolik, a to je na njega tako djelovalo, da je i on počeo proučavati katol. vjeru i napokon stupio u nju. Sada se osjeća neizmjerno sretan, što je iza dugog lutanja upoznao istinu. 8 siječnja stupilo je u Illinoisu (Amerika) na svečan način 10 sveučilištaraca u katoličku Crkvu. Obredu je prisustvovalo 1000 sveučilištaraca. U zadnjim je godinama na tom sveučilištu prešlo na katolicizam 278 studenata.

Još nas većma veseli ova statistika, koja govori o Sjever. Americi, dok navodi činjenicu, da je konvertiralo zadnjih godina oko 3000 osoba, a među njima 372 protestantska svećenika, 115 liječnika, 126 advokata, 45 aktivnih i bivših članova kongresa, 12 guvernera i exguvernera, 180 časnika vojske i mornarice, 206 književnika, glazbenika, umjetnika i na drugim područjima glasovitih osoba.[1])

[1]) Isp. Euch. Völkerbund 1933. sept.

U savremenom pokretu obraćenja u katoličku Crkvu iznio sam nešto statistike. Činjenica je, da se danas tisuće dive katoličkoj Crkvi, da za njom čeznu milijuni. Katoličkoj je omladini uopće, a križarima napose, dano, da si kano djeca svete Crkve izgrađuju svoj mladenački karakter pod brižnom pažnjom Crkve, a pruža im se i prilika, da kano izgrađeni karakteri budu apostoli svetoj Crkvi. Slavni je danski pjesnik i obraćenik Jörgensen rekao u svom životopisu: „Što čovjek živi katoličkije, to se smatra sretnijim, jer se tim više osjeća u srdačnom, dubokom i bitnom miru s Bogom".

Dragi križari! Veselo i vedro podignite križarski svoj barjak i radite ponosno prema svojoj lozinci: Žrtva, euharistija i apostolat. Time ćete u cijelom životu uščuvati ono najveće svoje blago: vjeru u Boga i čisto srce, za kojim blagom često čeznu toliki umovi, a tek u svojoj odrasloj dobi nađu, nakon mnogo truda i muke, mir i sreću u svetoj Crkvi. Ljubite svetu Crkvu katoličku, koja Vam čuva vaše ideale. Pokažite svoju ljubav praktičkim, radikalnim kršćanskim životom. Samo ovim putem usposobljujete se i za apostole svete Crkve.

Zagreb, dne 15 travnja 1934.

Pisac

KAZALO

Uvod

Smatram dužnošću opisati obraćenje pokojnoga dra. Hinka Hinkovića. Ovo je obraćenje savremena činjenica, kojoj su još danas živi svjedoci. Dr. Hinković bio je čovjek intelektualac, koji se svojom naobrazbom uzdigao visoko u prvi red savremenika svojih, kako je to iznijela dnevna štampa prigodom njegove smrti. Najbliži su mi povod ovome opisu dali moji križari, đaci višeškolci, kojima sam znao tuitamo pripovijedati po koju zanimljivu crticu iz vremena Hinkovićeva obraćenja. Jednom me zgodom upitao jedan od njih: „A gdje je ovo obraćenje opisano?" Rekao sam, da sam ga u nekoliko navrata iznio u „Nedelji", no on se nije time zadovoljio, već mi reče ispred drugova svojih otvoreno: „Vi ste dužni ovo obraćenje opisati potanje, jer to je savremena apologija naše vjere, kojom se apologijom možemo služiti pred svojim bezbožnim kolegama". Mislio sam: „Ima pravo". Dalnji su mi poticaji za što brži i potanji opis obraćenja dra. H. Hinkovića i dvije časne osobe, koje su bile živim svjedocima svega onoga, o čemu ću govoriti, a obje su još i danas žive. To je gđa. dramska umjetnica Milica Mihičić, koja je kano najintimnija prijateljica pokojnikove supruge ostala u kući i nakon njene smrti na uslugu bolesnomu dru. Hinkoviću. Uz nju bila je svjedokom svega i sestra Družbe sv. Vinka, č. s. Azarija. Ova je ugledna časna sestra

bila kućna njegovateljica pokojne gđe., ali je i kasnije, dobrotom svojih poglavara, ostala to i samome Hinkoviću. Ona je sav proces obraćenja preporučivala u molitvama Bogu, bila svjedokom svega, prisustvovala smrti supruge dra. Hinkovića i njegovoj smrti.

Dnevna štampa prigodom smrti

Prigodom smrti dra. Hinkovića dnevna je štampa veoma lijepo pisala o njemu, ali je prešutila posve ovu najljepšu stranu njegova karaktera, njegovo naime razumno, iskreno i praktično obraćenje. Iznosim eto neke novinske izjave, u kojima sja potpuna i svestrana fotografija pokojnikova.

„Obzor" [1]) javlja na dan smrti dra. Hinkovića: „Danas je umro nakon duge i teške bolesti hrvatski nacionalni radnik, pobornik oslobođenja, veliki zaštitnik sviju poniženih, nestor hrvatskih odvjetnika i član bivšega „Jugoslavenskoga Odbora" dr. Hinko Hinković. S drom Hinkovićem nestalo je iz naše sredine jedne velike, svijetle ličnosti, jednog od onih ljudi, za koje se može reći: bio je potpun čovjek. Bio je strastveni svećenik Pravde i cio život svoj, svu svoju javnu djelatnost kroz dugi niz godina, posvetio je isključivo utiranju nepravde. Bio je veliki zakonodavac, dalekovidni političar, rođeni diplomata; čovjek, kojemu su njegova načela, a ta su bila:

[1]) „Obzor" od 3 rujna 1929.

bratstvo, sloboda, bila svetinja. Povijest hrvatskoga odvjetništva zabilježit će njegovo ime kano prvo među prvima." Isti „Obzor" [2]) piše: „Trebala bi čitava studija, da se dade sintetična slika ličnosti dra. H. Hinkovića. Moralo bi se o njemu pisati kano o misliocu, političaru, braniču pravde, Evropljaninu, čovjeku poborniku velikih ideala francuske revolucije: jednakosti, bratstva i slobode među ljudima."

„Jutarnji list" [3]) javljajući smrt dra. Hinkovića kaže: „Danas, kada je njegov duh odletio slobodno od krhkoga zemaljskoga tijela i predstavio se pred Vječnom Istinom, nije trebao potuljiti čelo, već je ponosno istupio pred nju, jer joj je cijeli svoj život bio najvjernijim svećenikom. Svaki je svećenik borac za svoje božanstvo, a pokojni Hinković bijaše sav svoj dugotrajni život najusrdnijim borcem one Vječne Istine, za koju stari slavenski jezik ima dvogubu riječ: „Pravda" — što znači i pravica i istina. Ta borba za Pravo i Istinu bitna je značajka cijele njegove poznate i nepoznate djelatnosti: i one u sudnici i one pred narodom i one pred najvećim svjetskim forumima za velikoga rata." — U istom broju iznosi „Jutarnji list" [4]) i rubriku: Glasovi štampe o dru. Hinkoviću i veli: „Današnja „Hrvatska straža" donosi osim vijesti o smrti i njegovu političkom životu i radu: „u

[2]) „Obzor" od 4 rujna 1929.
[3]) „Jutarnji list" od 4 rujna 1929.
[4]) „Jutarnji list" od 5 rujna 1929.

zadnje doba života pokazivao je sve veću naklonost prema katoličkoj vjeri, od koje ga je slobodno zidarstvo bilo udaljilo, dok se napokon pred smrt nije posve vratio u krilo Crkve primivši na vlastitu želju pri potpunoj svijesti sv. sakramente." Isti broj „Jutarnjeg lista" [5]) donosi iz pera dra. Ive Politea članak: „Naš Nestor — odvjetnik naroda". U tom opsežnom i lijepom članku, koji je usmjeren kano oproštaj nad odrom dru. H. Hinkoviću, iznosi autor lijepu karakteristiku pokojnikovu zovući ga „advokatom u višem, a to će reći u pravom smislu". On nije bio odvjetnik sitnih procesa, ali se nije zagrijavao ni za krupne procese velikoga imovinskog interesa. Pretpostavljajući idealne interese materijalnima, ne iz kakovog pustog idealizma, već iz empiričke spoznaje, da se nijedan imovinski interes ne da sigurno sprovesti ni zaštititi, ako nisu građaninu zajamčena sloboda i građanska prava, on se redovito pojavljao na braniteljskoj govornici onda, kada su ta prava bila ugrožena. — Ono, što svaki branitelj mora da ima, hoće li da uspije, posjedovao je dr. Hinković u mjeri, koja je kod nas bila rijetka i rijetko će biti dostignuta: opću svestranu naobrazbu, govornički dar, veliko životno iskustvo i oštru intuiciju." — „Jutarnji list" [6]) opisuje i sam sprovod pokojnikov, koji je bio na želju pokojnika bez govornika, tih i jednostavan, broj-

[5]) „Jutarnji list" od 6 rujna 1929.
[6]) „Jutarnji list" od 6 rujna 1929.

jem malen, ali su u tom broju bili zastupani najviši, najodličniji.

Tok života

Dnevna je štampa iznijela i njegov curriculum vitae, iz kojega se saznaje, da se je rodio pokojnik u Vinici, u Hrvatskom Zagorju 11. IX. 1854. Pučku je školu svršio u mjestu rođenja, gdje mu je otac bio trgovac. Gimnaziju je polazio u Varaždinu, a pravo je studirao u Beču. Svršivši pravne nauke posvetio se publicistici i politici. Godine 1879 uređivao je na Sušaku glasilo Stranke Prava „Sloboda". 1883 ušao je u sabor kano zastupnik Stranke Prava, a god. 1886 istupio iz nje i povukao se na neko vrijeme iz aktivnoga političkog života. Za to se vrijeme bavio intenzivno pravnim studijem i izdao čitav niz publikacija: kazneni zakon, advokatski i stečajni zakon, a osim toga štampao je čitav niz rasprava u Mjesečniku Pravničkog Društva u Zagrebu. 1895 iselio se u inozemstvo i živio do godine 1901 u Parizu, Londonu. Vrativši se u Zagreb uređivao je kroz tri godine spiritistički časopis „Novo Sunce". 1906 stupio je u redove hrvatsko-srpske koalicije. Godine 1908 do 1909 došao je na svjetski glas kano glavni branitelj u veleizdajničkom procesu.[7]) 1911 otišao je u

[7]) G. 1908 i 1909 bio je Dr. H. vođom obrane na zagrebačkom veleizdajničkom procesu. Gotovo sva svjetska štampa kroz više mjeseci napeto je pratila taj proces, koji se vodio protiv 53 optuženika. Radi svoga energičnog braniteljskog nastupa bio je i sam Hinkovič optužen i osuđen na šest mjeseci tamnice, no on se spasio bijegom u inozemstvo. Kad je bio kasnije izabran narodnim zastupnikom u Novoj Gradiški, mogao se opet povratiti u domovinu.

inozemstvo, a nakon povratka opet je otišao 1914. Bio je lično poznat s Wilsonom, te je u društvu današnjega pretsjednika čehoslovačke republike Masarykom upoznao pretsjednika američke Unije Wilsona s problemima evropskih malih naroda. Za vrijeme rata došao je Hinković u red vodećih evropskih diplomata. Bio je lični prijatelj engleskih političara Mr. Seton Watsona, H. W. Steeda i glasovitog arheologa Arthura Evensa. U Londonu bio je u tijesnim političkim vezama sa članovima parlamenta, sa Lhoyd Georgom i dr. Poslije rata vratio se je u domovinu, gdje je živio u Zagrebu skroz povučeno. Za vrijeme rata napisao je cio niz propagandističkih spisa, a poslije rata izdao svoje ratne uspomene pod naslovom „Iz velikog doba". Zagreb 1927.

Žestoki protivnik vjere katoličke

Premda je dr. Hinković prešao bez uvjerenja, ženidbe radi, na katoličku vjeru, ipak on isprva kao da joj iskazuje neko počitanje. Nesamo da je ne napada ni za vrijeme svoga političkoga rada među pravašima, ni poslije iz inozemstva, već pače u nekom pismu iz Pariza — izišlo, mislim, u Narodnim Novinama — hvali gorljivost francuskih katolika i čudi se, što tridesetak

tisuća bezbožnika gospodari u čisto katoličkoj zemlji. On štoviše, surađuje negdje na prijelazu vijeka i u Scholzovoj „Prosvjeti", koja ima očit katolički pravac, a u Narodnim Novinama otkriva, kako je Zola lagao prikazujući Mariju Lemarchand, kao da je ozdravila od strašnoga lupusa na licu malo pomalo t. j. perući u Lurdu rane vodom iz kupelji kroz 14 dana. Ne, ona je ozdravila u času, dokazuje dr. Hinković, no i to i druga lurdska čudesa pripisuje on — spiritizmu. Spiritizam je bio poticaj njegovoj borbi protiv katoličke vjere.

Dr. Hinković gleda na sve natprirodno, čudesno kroz spiritističke naočale. Njemu je i božanski Spasitelj samo najveći spiritistički medij. Sav utopljen u taj svoj spiritizam, vraća se na početku našega vijeka u Zagreb i tu s drom. Gajem u „Novom Suncu" revnuje svim silama za tu zabludu. Naravski, katolički mu se krugovi odupriješe, a on poče s napadajima. Dođe dotle, da ga državno odvjetništvo pograbi radi vrijeđanja vjere. Na sudu, gdje se advokatskim doskočicama nenavikli bogoslovni stručnjaci upuštiše s njim u prepiranje, mjesto da samo konstatiraju povrede vjere, izvrgnu on ruglu i njih i katoličke vjerske istine i ne pade mu ni vlas s glave.

Dobivši advokaturu sa sjedištem u Crikvenici djeluje marljivo po Primorju, dakako u protuvjerskom pravcu. Tamo je, osobito iza 1903, Supilov „Novi List" počeo raditi iz svih sila

protiv Crkve. Dr. Hinković mu dolazi kao naručen. Piše pod svojim imenom i pod šiframa. U duhovitosti, koja začarava, u osjećaju, u koji te vuče za sobom, prepoznaješ učenika francuskih bezbožaca, gledaš duhovno dijete Voltaira i Renana, koji bez teškoga oružja — bez ikakovih pravih dokaza — osvajaju samim svojim načinom najveći dio obrazovane Evrope. Posve naravski, da su se i za pamfletom dra. Hinkovića protiv Isusovaca u Kraljevici, svi po Primorju otimali, dok je katolička, od Szlavika pisana brošura u toj stvari, znala i mjesece ležati u mnogo primjeraka u župničkim uredima, malo tko ju je kupovao, još manje čitao. U negdanjem se naime kraljevičkom isusovačkom samostanu dogodila krađa i bio je osuđen neki čovjek, što je dolazio po poslu u taj samostan. Dr. Hinković obnovi tu parnicu i uze dokazivati na sudu, da je krađu počinio ne osuđenik već jedan redovnik. Suci ne primiše Hinkovićeve optužbe, no osuđenika odriješiše od krivnje zbog nedovoljnih svjedočanstva. Dr. Hinković izdade spomenutu brošuru, u kojoj su dokazi protiv Isusovaca upravo bijedni, ali način sotonski zamamljiv. Szlavik mu odgovori temeljito, no odveć misaono, čak i učeno: motto na naslovnom listu bio je grčki!

Dr. Hinković spiritist, napada osobito katoličku nauku o paklu i čistilištu, ruga se katoličkim svecima, sv. Tomu naziva „sredovječnim cinikom", sv. Bernarda potvara da je učio, kako

se sveci naslađuju mukama prokletih i t. d. On napada na sve vjerske istine kršćanstva, a pozna te istine samo iz pamfleta i protivničkih vrela. Ukratko: dr. Hinković je bio bojevni protivnik vjere i Crkve katoličke.

Ne djeluje on samo protiv vjere perom i govorima na sudu, već i u privatnim razgovorima. Svi, koji su s njim više razgovarali, pripovijedaju, kako je vazda zadirao u vjerske predmete i potvarao kršćanstvo i ovim i onim. A znao je biti i čudno nasrtljiv. Tako je u Crikvenici nekom prilikom zgrabio jednog mladog brata kapucina, koji je prosio milostinju za riječki kapucinski samostan, i živo ga izružio, kako ga nije sram prositi tako mlada, zašto ne radi i t. d.

Psihološka predispozicija obraćenju

Obraćenje dra. Hinkovića bilo je razumno, iskreno, praktično. Pokojnik nije tek možda u zadnjem času života, u agoniji, pokazao želju, volju primiti svete Sakramente. Ne, on je sustavnim sistemom pouke otstranio iz svoje duše predrasude, što ih je imao prema objavi i Crkvi katoličkoj. Nakon umne spoznaje iskreno se veselio vrhunaravnom svijetlu, što mu je zasjalo u umu, a konačno je kano čovjek filozof povukao i praktične konsekvencije spoznaje i veselja

i postao praktičkim katolikom. Istina, sve se to zbilo u zadnjoj godini njegova života, nakon smrti njegove supruge; ali zagledamo li dublje u njegovu dušu, kako ju je on sam otkrio, opažamo kako se u cijelome njegovu životu isprepliće njegovom dušom iskrena težnja za spoznanjem istine Božje. I ova dugotrajna naravna težnja, nakon svih duševnih peripetija života, bila je zasićena u zadnjoj godini života, kada je konačno spoznao Boga svijetlom vjere. On tad nazivlje najvećim prijateljem svojim svećenika, koji mu je donio istinu.

Hronološki njegov život, kako mi ga je sam pripovijedao, dokazom je ove psihološke predispozicije njegova obraćenja. Rodio se, kako je prije spomenuto, u Vinici, malome selu Hrvatskoga Zagorja, i to kano sin izraelićanina trgovca. Otac mu je dosta rano umro i ostavio majku udovu s mnogobrojnom djecom. Briga majke za materijalne interese cijele obitelji nije joj dopuštala, da se posveti individualnomu uzgoju djece, a napose vjerskom. Mali Hinko svršio je u Vinici pučku školu, da nije ni vidio učitelja svoje vjere, a došavši u Varaždin na gimnaziju, bio je malne iste sreće, jer za ono vrijeme nije bilo za njega na gimnaziji sustavne vjerske pouke, te mi reče, da je tek na godinu jednoć ili dvaput vidio rabina. Ocjene u svjedodžbama iz nauke vjere bile su puka formalnost, tako da je pust i prazan u duši svršio i srednju školu i posvetio se pravu. Pravo je svršio u Beču, gdje

se je na univerzi namjerio na kolege liberalne i prianjao sad za ovu sad za onu struju liberalnih kolega. Bio je radikalan svagdje, ali na kratko vrijeme, jer konačno nije našao ispunjenu svoju živu težnju za istinom. Za vrijeme boravka u Beču pratio je sav kulturni i politički život u Hrvatskoj i bio posve orijentiran. Budući da je bio politički orijentiran, to se kano mladi pravnik bavio pravničkom strukom i tadašnjom hrvatskom politikom među pravašima. Kada je oko godine 1890 započeo spiritistički pokret Gajev brošurom „Iz tajinstvenog svijeta“ Hinković se nakon povratka iz Pariza oko god. 1900 pridružuje Gaju. On se posve priklonio tom pokretu i izdavao je kroz cijelih deset godina zajedno s Gajem spiritističko glasilo „Novo Sunce”. Svrha im je bila, da s pomoću spiritizma iznađu sustav vjerovanja za modernog intelektualca, a sve to mimo objave i Crkve katoličke. I uložio je u taj posao mnogo energije: perom i eksperimentiranjima spiritističkim ispatio je svoju dušu. Nakon dugogodišnje rabote ostavio je dr. Hinković posve spiritizam, a motivirao je to razlogom: „Spiritizam je tek tlapnja ljudskoga duha i u njemu nema istine“. Bio je svjedokom kako je njegov učitelj dr. Gaj prije svoje smrti sve javno opozvao, što je po spiritizmu kriva učinio protiv objave i Crkve. Umro je dr. Gaj 6. IV. 1915. kao pravovjeran katolik, izmiren sa Crkvom primivši svete sakramente umirućih.[8]) Jednu je ipak korist primio — kako je sam izjavio —

[8]) Dr. Gustav Gaj, odvjetnik, spiritista, bio je u blizom rodu s preporoditeljem ilirskim dr. Ljudevitom Gajem, koji mu je bio stric.

dr. Hinković od spiritizma, a ta je, da se u njemu utvrdila naravna vjera u Boga i otvorio mu se vrhunaravni svijet duhova.

I došo je u životu njegovu čas, da se vjenča. Kako mu je zaručnica bila katoličke vjere, to je on u tom času prešao na katoličku vjeru, ali ne iz uvjerenja, već tek formalno. Zlo je bilo, što nije tom zgodom primio onu vjersku pouku, koja bi mu kano intelektualcu bila nužna, da ga uvjeri o istini Božjoj, kojoj je nosilac Crkva katolička. I upravo ova okolnost, što je bio katolikom, ali ne života i uvjerenja, unijela je u njegovu dušu mnogo predrasuda u nauku objave a i protiv same Crkve. Premda je tako, to nam zato to većma iskače veličina njegove duše u času, kad je zaista spoznao istinu, te ju je razumom djetinjski iskreno i primio, i kad ju je primio svom dušom, trudio se da i živi prema nauci svete Crkve, kako ćemo kasnije čuti.

Razočaran spiritizmom, koji je upoznao, a nezadovoljan s katolicizmom, koga nije spoznao, pridružuje se on i slobodnim zidarima. I taj je korak učinio ne iz egoizma, već iz naravne težnje za višim idealima. U framazonstvu imponirala je pokojniku njihova filantropija i humanitarnost te se je nadao naći u njemu veliko polje rada za bijedu bližnjega. Bio je članom lože nekoliko godina.

Nakon istupa od slobodnih zidara pristao je dr. Hinković uz pokret teozofa i bio im je u Zagrebu pretsjednikom. Tu je održao mnogo

predavanja, a konačno je i taj pokret ostavio, jer kao što mi je priznao, što je u nauci teozofa lijepa, to ima kršćanstvo u sebi mnogo savršenije. — Ni teozofizam nije zadovoljio duše pokojnikove, koja se potpuno smirila tek u spoznaji Božje istine i u praktičnom životu po vjeri.

Eto, tako je izgledala psihološka dispozicija duše Hinkovićeve prije njegova umnoga i praktičnog obraćenja. Imao je naravnu vjeru u Boga cio svoj život, nosio je u duši iskrenu težnju za spoznajom Božje istine. Sve duševne peripetije, što ih je proživio u životu išle su za tim, da dođe k Bogu, da ga upozna. Kano intelektualcu bio mu je taj proces otešćan tolikim predrasudama o objavljenom nauku, o Crkvi katoličkoj, pa ipak kraj svega toga on je pravi savremeni konvertit, koji je primio i sačuvao kano konvertit svoje vrhunaravno dostojanstvo do konca života.

Neposredni povod obraćenju

Godinu dana prije smrti dra. Hinka Hinkovića umrla je njegova supruga. Prema sudu onih, koji su je poznavali, nije ona uzgojno djelovala na svoga supruga, premda rođena katolikinja, u smjeru praktičnog života po vjeri. Pače upravo protivno, bila je ona, kako je sam Hinković izjavio — praktična ateistkinja, koja nije htjela ni čuti o vjerskim dužnostima na času smrti.

Napokon je ipak bio pozvan u kuću teško bolesnoj gospođi svećenik, za koga je unaprijed kazala, da će ga baciti napolje, ako dođe.

Pozvan došao sam. Kada sam čuo, da me zovu u kuću dra. Hinkovića, bilo mi je teško. Poznao sam ga tek iz javnosti i to kano spiritista i protivnika Crkve. Došao sam u kuću, a u susret mi izađe sav satrt i žalostan dr. Hinković. Predstavimo se jedan drugomu, a on izjavi, da mu je supruga teško bolesna, na umoru, pa on želi, da umre kano katolikinja. Upitao sam ga, gdje leži bolesnica, a on mi reče smeteno, da ona nije zvala svećenika, pače da ga odbija.

Pustili su me sama ka gospođi, a ukućani su ostali u pretsoblju. Na ulazu u sobu dođe mi jasna misao, kako da započnem s njom nepoznatom neugodan joj razgovor: započni s pokojnim biskupom Langom i ići će. Bolovala je od raka, a kad sam je zagledao, na prvi sam pogled razabrao, da su joj to zaista posljednji dani života. Unišao sam tiho, a bolesnica je drijemala. Približio sam se krevetu, da me nije ni čula ni vidjela. Za čas otvori ona oči i zapazi svećenika. Iznenađena, otvori jasnije oči i stade me začuđeno promatrati. Ljubazno sam se prignuo, milo je pozdravio i pretstavio joj se kano čuvar groba svetoga biskupa Langa. Bila je osupnuta prisutnošću, iznenađena pripovijedanjem, te joj od svega ostalo tek jedno: misao na biskupa Langa, i reče mi:

— Biskupa, svetoga biskupa Langa?

— Da, uvjeren sam, da ste ga mnogo štovali.

— Jednoć sam ga u životu vidjela, odgovori mi.

— Da, ali onda ste vidjeli sveca.

— Sveca!?

Mala pauza, a nakon toga mi ponudi: „Izvolite sjesti.” I sjeo sam i razvio se kratak, ali srdačan i povjerljiv razgovor, koji sam prekinuo molitvom za teško bolesnu. Sve većma postajala je srdačna, iskrena, dok joj nijesam konačno ponudio i svetu pričest.

— Svetu pričest?

— Da, ne mislim danas, već sjutra. Danas bismo mogli tek urediti račune s Bogom.

Pristala je posve rado i uredili smo časno račune njezine savjesti.

Sa znatiželjom i napetošću očekivao je dr. Hinković s ukućanima u predsoblju moj povratak. Došao sam nakon duge, duge pauze i zamolio ih, da odrede u koji čas sjutra da donesem svetu pričest. Čudom se čudio dr. Hinković i reče: „Pa zar se ona ispovjedila?” Privoljom same bolesnice i ukućana uglavljeno je bilo vrijeme sjutrašnjoj svetoj pričesti.

Sjutradan sam došao s Presvetim na vrijeme. Časna je sestra, kano privatna bolničarka, sve lijepo priredila. Jedno me iznenadilo: u visokom naslonjaču kraj glave bolesnice sjedio je dr.

Hinko. Bolesnica primila je svetu pričest s najvećom pobožnošću i srdačno se sa mnom zahvaljivala nakon pričesti. — Iza toga sjetio sam je, kako je Spasitelj za teško bolesne naredio posebni sveti sakramenat, svetu pomast, pa je sada najzgodniji čas, da primi i taj sveti sakramenat. Izjavila je, da želi primiti, a i papinski blagoslov, kada sam je poučio i ponudio joj ga.

Sve je ovo potresno djelovalo na prisutnoga Hinka i on je od ganuća plakao. — Izrabio sam taj čas za nedužnu šalu. Prignem se bolesnici, vrhunaravno veseloj, te joj rečem:

— Eto vidite, milostiva gospođo, kako ste sada sretna. Vaša je duša spremna za put u vječnost. Vašoj se sreći veseli i gospodin suprug i eto plače od ganuća i radosti. Ovako ćete i vi plakati od radosti za nekoliko dana, kada gospodin suprug primi svetu pričest.

Ona se od srca nasmijala i pogledala ga smirenim i velikim okom; kimnula mu glavom, kano da veli: „Da, da, učini i ti tako".

Izišao sam nakon podijeljenih svetih sakramenata iz sobe bolesničine, a za mnom i dr. Hinko. Sav tronut reče mi:

— „Ovo je čudo, što se danas dogodilo u mojoj kući. Ovo je početak mojeg obraćenja."

Isti je dan iza podne nastala agonija, koja je potrajala dva dana. Spokojno u prisuću svećenika izdahnula je izmučena bolesnica, a njena je smrt uistinu bila početak pravoga obraćenja

dra. Hinka Hinkovića. Primila je zaista — po sudu samoga dra. Hinkovića — vanrednu milost, a po njoj još i veću njezin suprug. Pomogao je biskup dr. Lang.

Nakon smrti supruge

Nijesam zaboravio na izjavu dra. Hinkovića: „Ovo je početak mojega obraćenja". Bila mi je ta izjava njegova često na pameti, preporučivao sam ga u molitvi Bogu i čekao sam zgodan čas, da mu se intimnije približim. Kako je njegova supruga umrla koncem studenoga (26. XI. 1928.), ostavio sam ga nakon izražene sućuti njegovoj tuzi i žalosti sve do Nove godine. Učinio sam mu tom zgodom posjet, ali ga nijesam našao kod kuće. Izjavila mi je djevojka, da on redovito šeće Mihanovićevom ulicom na podnevnom suncu po jedan sat, a onda se vraća kući. Pođem tim putem, zaista ga i nađem. Veseo me zapita: „Otkuda i kamo!?" Rekao sam mu, kako sam ga potražio u stanu sa željom, da mu čestitam novu građansku godinu, ali, jer ga kod kuće nijesam našao, drago mi je, da sam ga našao na ulici, da mu iskažem svoje poštovanje. Ovim činom pažnje bio je iznenađen i zahvalan. Upitao sam ga:

— A kako je, gospodine doktore?

Odgovorio mi: — Hvala Bogu. Predao sam se sasma u ruke Božje.

— To je najviša filozofija razumnoga stvora, dodao sam mu na tu njegovu lijepu riječ, ali mu odmah dometnem kao šaleći se:

— E gospodine doktore, vama ipak nešto fali.

Znatiželjno me zapita: — A što?

— Morali biste se ove godine podvrći radikalnoj operaciji.

Malo se zamislio, a onda mi reče:

— Razumijem, vi mislite, da bih se morao ispovjediti.

— Pogodili ste. Ovo bi vam bilo nužno, a istom onda bili biste potpuno duševno mirni, pravo odani u Božju volju.

I na te se riječi zamislio te mi reče:

— Toga ja nijesam vrijedan.

— E, nijeste vrijedni, ali ste potrebni, kažem mu isto kao u šali.

Nastala je pauza. Šutjeli smo obojica i razumio sam tu njegovu šutnju, te mu posve prostodušno izjavim:

— Gospodine doktore, dozvolite da vam posve iskreno rečem, što mislim o vama.

Pogleda me znatiželjno, te mi reče:

— Molim, bit će mi drago.

— Vi ste, gospodine doktore, čovjek plemenit, dobre volje, ali pun predrasuda protiv Crkve katoličke i njezine nauke. Vama bi trebao svećenik, koji bi vam raspršio sve te predrasude u vašoj duši i vi biste postali uvjerenim, praktičnim katolikom.

— Iskreno vam priznajem, da ste pogodili. Da, da, toga meni treba: riješiti se predrasuda i zagledati cijelu i potpunu istinu; ćutim, da bih onda bio sretan.

— Eto vam, gospodine doktore, u gradu mnogo učenih i svetih svećenika. Potražite po miloj volji. Uvjeren sam, da će vama svaki rado doći u susret, jer vas vodi iskrena želja naći istinu.

Mirno mi reče: — Ja ne trebam nikoga do li vas.

— Ako želite mene, rado sam vam na uslugu.

Zapitao me, da li imam telefon u kući, a kad sam mu odgovorio, da imam, reče mi:

— I ja ga imam, pa vas molim, da mi javite, kada vam je moguće doći; volio bih poslije podne. Čekat ću vas s radošću.

Razišli smo se veseli obojica, ne znam koji više. Meni je bilo vanredno drago, što su mi se otvorila nesamo vrata njegova doma već i srca.

U njegovu domu

Nakon nekoliko dana iza sastanka u Mihanovićevoj ulici, javio sam mu se prije podne telefonom i zapitao ga, da li mi dozvoljava nakon 4 sata popodne, da ga posjetim. — Od-

govor je bio srdačan i kratak: „Molim, čekam.” I došao sam gotovo nakon dva mjeseca iza smrti pokojne mu supruge. Sastanak je bio srdačan, a i iskren. Da mi se pretstavi i da znam s kim imam posla, on mi posve otvoreno i iskreno ispričao svoj „curriculum vitae”.

— Rođen sam kano židov, ali nijesam imao prilike, da budem poučen u zakonu Mojsijevom. U času mojega vjenčanja prešao sam na katolicizam, ali nijesam primio nužnu, meni akomodiranu pouku. Ćutio sam uvijek u životu prazninu u duši i težio za spoznanjem istine, ali je sâm nijesam mogao naći. U mladim sam danima prianjao liberalnom materijalizmu, ali me nije zadovoljio. Svom sam se dušom privinuo spiritizmu i on mi je otvorio svijet duhova i približio me Bogu, ali nakon mučnog, dugoga rada na tom polju, ostao sam u duši prazan i nezadovoljan. Imponiralo mi je svojim humanitarnim cimerom framazonstvo, te sam se pridružio slobodnim zidarima, željan plemenitog rada na korist bližnjega. Kada sam upoznao njihov proračunani egoizam, ja sam ih prezreo i ostavio veleći sam sebi: Nedostojno je dra. Hinkovića, da bude među ovakovom čeljadi. Bio sam i teozofom i pretsjednikom njihova udruženja i držao tolika predavanja, a sam ostadoh prazan, jer i ono je samo tlapnja duha. U svim tim životnim peripetijama promatrao sam pojavu Crkve katoličke, ali kako god sam joj se divio, onako je nijesam razumio. Njena

mi je nauka bila terra incognita, a ljudske pogreške u Crkvi priječile su me, da promatram Crkvu kano djelo Božje. Moram priznati, da kadagod sam mislio o Crkvi, moje su misli ostale pod dojmom trajnoga udivljenja i neke slutnje: nije li zbilja ona čuvarica „Božje objave”; ako nije ona, činilo mi se, da čovjek uopće ne može doći do spoznaje istine. Zato sam i dao pozvati svećenika smrtnom krevetu moje žene, koja nije htjela ni čuti o svećeniku. — Istina, ostao sam neodlučan do onoga časa, kada sam zagledao obraćenje moje žene. Ono je u mojoj duši probudilo živu želju, iskrenu težnju za spoznanjem istine Božje. I eto vas meni ususret. Meni je milo i drago, da dolazite ususret mojoj želji. Upozorujem vas, da me danas ne veseli nijedan savremeni problem, već me interesira samo ovaj, što mi ga vi donosite. Kod mene nemojte ništa presuponirati, nikakovog predznanja o nauci katoličke vjere. Metoda vaša neka je takova, kano da imadete pred sobom potpunoga neznalicu, onoga maloga pučkoškolca, koji ne zna ništa, ali mu je stalo do toga, da sve nauči. Želim od vas pozitivnu nauku i to u sistemu.

Tu mi je dr. Hinković otkrio svoju plemenitu dušu. Napunio sam se upravo udivljenjem prema čovjeku učenjaku, kakav je on i bio, nad tolikom iskrenom i poniznom izjavom, a zajedno sam shvatio i nužnu metodu pouke, jer on želi pozitivnu nauku u sistemu. Prije nego što rečem

o toj sistematskoj pouci, nužno će biti za razumijevanje spomenuti ove crtice.

Došao sam k njemu neko vedro ljetno popodne u času zalaza sunca. Što je bio neposredni predmet razgovora, već se ne sjećam. Kako je stanovao u drugom katu, a prozori one sobe, u kojoj smo držali pouku, bili su okrenuti zapadu, sunce je zadnjim tracima ljubilo Samoborske gore. Što se je sunce spuštalo sve niže i niže, to jače pomaljale se zvijezde na svodu nebeskom. Bio je svečani čas. Mirna ulica, a još mirniji veličanstveni svemir. Kraj otvorenoga prozora strujio nam je svježi zrak, a Hinković se zagledao u svemir, te mi kano u zanosu reče:

„O ljepote! O harmonije! U toj divnoj harmoniji gledam ja svemogućeg Stvoritelja, koji je to sve iz ništa stvorio. Ja vjerujem u Njega, ja se divim Njegovoj svemoći i ljepoti, što mi sja u stvorenom svemiru, toj savršenoj harmoniji i ljepoti. U svojoj duši nosim tek jedan osjećaj za Boga, a taj je, da mu se cijelim žićem i bićem klanjam."

U toj izjavi i tom iskrenom zanosu zasjala mi je naravna vjera Hinkovićeva u Boga.

Često sam dolazio k njemu. Našao bih ga vazda u čitanju. Jednoć ga zapitam: A što čitate, gospodine doktore?

— „Prijatelj mi donio knjigu: „Was ist neues in Europa". U knjizi se govori o posljedicama

evropskoga rata, ali takova mi lektira postaje dosadna."

Držao sam, da ću ga razveseliti, ako mu donesem na dar Zagodin prijevod svetoga Pisma Novoga Zavjeta. Pogledavši knjigu ostavi je na stolu, ode u spavaću sobu te mi odanle donese istu knjigu, ali izrabljenu, gotovo rastrganu porabom. Kad mi ju je pružio, opazim kako je označena posebnim znakovima za čitanje, kako je na nekim mjestima podcrtana i sa strane ispisana njegovim opaskama. Iznenadio sam se i uvjerio, da je taj primjerak rabljen većma od egzemplara, što ga ja rabim. Priznao mi je, kako mnogo, veoma mnogo čita sv. Pismo, jer ga privlači ljepota njegove jednostavnosti i dubina njegove nauke. Vanredno mu imponira u evanđelju Kristova ljubav, kojoj nema ravne u nijednoj drugoj konfesiji. Kristova ga ljubav neodoljivo privlači, jer je nesebična, djelotvorna, velikodušna. Priznao je, da je naišao i na teža mjesta, osobito u poslanicama sv. Pavla, napose u onoj Rimljanima, ali sve to neshvatanje nije ga odbilo od čitanja, jer je u sv. Pismu Novoga Zavjeta daleko snažnije ono, što ga k njemu privlači. Sa zahvalom je otklonio moj dar, a ja sam se uvjerio, da je njemu poznata objava Novoga Zavjeta. Sad sam razumio, zašto traži pozitivnu pouku u vjeri i to sistematsku; on ima vjeru u Boga, on pozna i objavu novozavjetnu, ali sve je to u sjeni predrasuda.

Sistematska pouka

Kano osnovicu pozitivnoj i sistematskoj pouci iznio sam mu niz istina, koje su mu bile prijeko nužne za razumijevanje samoga vrhunaravnoga čina vjere u Boga. Sve je ovo obrazlaganje primao s interesom, kano čovjeku filozofu ugađalo mu je logično nizanje i zaključivanje.

„Vjera se katolička temelji na nepobitnoj istini: ima Bog. Ova je istina tako duboko usađena u našu dušu, da je razum jasno spoznaje, da ju jednodušno uvjerenje ljudskog roda priznaje i da je sama priroda neprekino navješćuje.

Kada tu istinu znamo, da naime ima Bog, onda naš razum uviđa, da Bog koji jest, može da se i objavi čovjeku, da mu govori, da ga pouči. Zanijekati Bogu ovu mogućnost, značilo bi zanijekati bitne vlastitosti Božje: Njegovu svemoć i slobodnu volju. Eto nam odatle druge istine, koju razum spoznaje, a ta je: Bog se može objaviti, govoriti čovjeku.

Ali kada Bog govori, onda ono, što On objavljuje, ne može biti drugo, nego čista istina, ma bila ona razumu ljudskom i neshvatljiva, nedosežna. Budući da je Bog neizmjerno istinit i mudar, to se On ne može prevariti u onome, što nam navješćuje, niti nas kraj svoje neizmjerne savršenosti i svetosti ne može zavesti u

bludnju. Zato smo i dužni neograničeno vjerovati Bogu, kad nam govori.

Nastaje sada posve praktično pitanje: Da li je Bog zaista i govorio čovjeku? Odgovor slijedi iz onih dubokih, neshvatljivih istina, koje ograničeni um ljudski ne bi mogao nikada izmisliti, a koje istine ipak čovjeka tako usrećuju već u ovom životu, snažno na nj djeluju i uređuju ćudoredni život čovjeka, dižu ga do najvišega heroizma kreposti. Sve se to ne bi moglo postići lažju.

Izvanji pak kriterij, dokaz, da je Bog uistinu govorio čovjeku, jesu proroštva i čudesa, kojima je sam Bog potvrđivao svoju riječ. Takova naime izvanredna djela, koja nadmašuju moć prirode, ne može činiti sama priroda, već samo njezin Stvoritelj, neograničeni gospodar. Tko prosto niječe mogućnost čudesa, nerazborito ograničuje moć Božju.

Nakon ovih premisa nužno slijedi zaključak: Bog je uistinu čovjeku govorio. Kako? Kada?

U knjigama Staroga i Novoga Zavjeta. On je govorio po svom jedinorođenom Sinu Isusu Kristu i apostolima. On nam i sada govori po svojoj svetoj Crkvi, kojoj je svrha, da nastavlja misiju Isusa Krista na zemlji.

Praktični su zaključci svega ovoga: a) dužnost istražiti, da li je Bog čovjeku govorio i gdje; b) vjerovati Bogu i onda, kada nam go-

vori preko svoje svete Crkve; c) vjerovati Mu makar ono, što nam govori i nije shvatljivo našemu razumu; d) držati i u život provađati — dužan je to i pojedinac i cijelo ljudsko društvo — sve ono, što nam je Bog govorio i naložio.

— Držim, gospodine doktore, da vam je jasno, kako je upravo nepoznavanje objave Božje u svetoj Crkvi njegovoj razlog nijekanju Boga i nerazumijevanju Crkve.

— Meni je jasno iz vašega razlaganja, da se vrhunaravni čin vjere temelji na nepogrješivom autoritetu Božjemu.

Nakon svega ovoga letimice smo prešli objavu Staroga i Novoga Zavjeta, jer su mu ta povjesna fakta bila više manje poznata.

U najvažnijoj istini novozavjetne objave: utjelovljenju Sina Božjega nije imao teškoća. Za tumačenje misterija vjere, po kojem je druga osoba Presvetoga Trojstva u vremenu uzela na sobe čovječju narav, te se je u drugoj osobi Presvetoga Trojstva združila čovječja narav sa naravi Božanskom, pokazao je interesa, ali kako je mnogo čitao sv. Pismo Novoga Zavjeta, činilo mi se, da ta istina nije tuđa njegovoj duši.

Rekao sam unapred, da će mi biti milo, ako u pouci iskreno otkrije svoje mišljenje, pa bilo ono i krivo, jer će mu tako, u izmjeni misli, to jače zasjati objavljena istina. Na oko malene, sitne stvarce, za koje sam suponirao, da su mu poznate, pratio je s interesom, te se upravo veselio spoznanoj istini. Gdjekada je posve otvoreno priznao, da je o ovoj ili onoj nauci drukčije mislio, no na moju: „Krivo ste mislili, objavljena je istina ovakova, kakovu sam vam prikazao", redovito se zadovoljio sa svime, dok nije došlo do nauke o Presvetom Trojstvu. Kako nije poznavao terminologije u nauci o Presvetom Trojstvu, on se nekako nehotice nasmijao, te mi reče:

— E, da čujemo, kako su tri Boga jedan Bog".

Ostao sam miran, ali sam taj čas odlučno rekao:

— Gospodine doktore, nedostojno je inteligentnog čovjeka, da se ruga nauci, čiju terminologiju ne pozna.

On je na tu trpku ostao miran, ozbiljan, ponio se kano čovjek, kojemu je zaista do spoznanja istine.

— Da, gospodine doktore, vaša izjava, da su tri Boga jedan Bog posve je neispravna, jer nam o toj tajni tako ne govori objava, a niti nas Crkva o njoj tako uči. Objava nam Božja govori, a Crkva nas katolička uči, da je samo jedan Bog u svojoj biti i naravi, a u Njemu da su tri Božanske osobe. Želimo li, da naša vjera i u ovu tajnu bude razumna služba Bogu, treba da su nam jasni pojmovi: narav i osoba. Bez spoznanja ovih pojmova nikada nam neće zasjati prava nauka katolička u ovom otajstvu. Narav ili bit zovemo uopće sve ono, što neki subjekt

čini da je ono što jest i da nije drugo. U Bogu se zove naravlju, biti Božjom sve one neizmjerne savršenosti, koje Boga čine Bogom. Objava nam veli, da je jedan jedini Bog i da je u Bogu jedna Božanska narav, ali ova Božanska narav zajednička je trima Božanskim osobama.

A što je osoba!?

Osobom naziviје kršćanska filozofija svaki razuman individuum, koji ima razum i slobodnu volju; za to i razlikuje čovječju osobu, osobu anđeosku i Božju osobu.

— Nakon spoznaje ovih termina opažamo svojim razumom, da svaki razuman individuum, svaka osoba, ima i svoju individualnu narav. Objava nam nasuprot govori, da u Bogu nije tako, već da je u Boga tek jedna narav, koja je zajednička trima razumnim subjektima, trima osobama. Ova nauka nadilazi shvatanje ograničenoga uma ljudskoga, jer u redu naravi nema analognog primjera. Ova je nauka nad shvatanjem uma, um je ne može dokučiti, premda nije protivna zdravu razumu. Objava nam, napose Novog Zavjeta, govori na više mjesta o toj nauci vjere, ali kako vidite, gospodine doktore, nije to ono vaše: tri Boga, jedan Bog, već tri su Božanske osobe, a njima je zajednička jedna te ista Božanska narav. Ova je nauka objave tajna svete vjere u najstrožem značenju riječi tako, da mi razumni, ali ograničeni stvorovi, o tom otajstvu vjere nikada ne bismo u svom razumu imali ni pojma, da nam ga nije sam Bog objavio, a i sada, kada nam ga je objavio, ne možemo ga ograničenim razumom shvatiti, kakav je taj unutrašnji život Božji u samomu Bogu.

Tu, gospodine doktore, prestaje sve umovanje našega razuma, tu nam je razum podvrći autoritetu Božjem, koji nam je tu istinu objavio; mi treba da vjerujemo.

Mirno i s velikim je interesom pratio dr. Hinković razlaganje, a kada sam svršio reče:

— Hvala, hvala. Ovakovo traktiranje stvari meni se sviđa: logično, jasno. Bio sam u životu naučan vazda tako misliti, disputirati.

Poslije ove upadice nastavio sam i sjetio ga na nastojanje velikih umova u Crkvi, koji su se trudili, da što dublje zavire u tajnu Presv. Trojstva, ali uzalud im bilo nastojanje, jer um ljudski nije kadar, da ovu tajnu vjere posve dokuči, da je shvati.

— Bilo je u Crkvi Božjoj, gosp. doktore, vazda velikana, koji su se trudili shvatiti ovo otajstvo vjere. Pripovijeda se u životu sv. Augustina, koji je prvi napisao sistematsku nauku Crkve o Presv. Trojstvu, te oštroumno i dubokoumno pisao o milosti Božjoj, kako se taj velikan trudio, da razumom svojim što dublje, sasma prodre u taj misterij vjere. Študirao i študirao, molio se Bogu za dar svijetla, dok nije nekoga dana izišao na šetnju na obalu mora i opazio dječaka, gdje malenom žličicom prelijeva silno more u rupicu, što ju je načinio na obali. Svetac mu se približi i zapita: „Što to radiš,

mališu?" Mali mu prostodušno odgovori: „Prelijevam more u ovu rupicu." Augustin se nasmije i reče: „Ali, dijete, to je nemoguće". Mali mu odgovori: „Prije ću ja ovo silno more preliti u ovu rupicu, nego li ćeš ti, Augustine, shvatiti tajnu Presvetoga Trojstva." Augustin je shvatio ovu opomenu Božju, podvrgao razum autoritetu Božjemu i rekao: „Vjerujem i ispovijedam, da je jedan jedini Bog u svojoj biti, a u Njemu da su tri Božanske osobe."

Upravo je bio razdragan, veseo ovom spoznajom, te mi mirno reče:

— Molim, malu digresiju.

— Biće mi drago.

— Eto nalazim se u kazalištu i s velikim interesom pratim izvedbu lijepe opere. Sav sam u toj izvedbi, upravo uživam, ali eno zapazim iznenada, kako se pokazao iza neke stolice maleni miš. I on sluša, gleda, ali ne razumije, jer mu nedostaje sposobnosti, mogućnosti, kojom da razumije prekrasnu izvedbu opere. Tako se i meni čini, da sam pred Bogom jedno ništa, da mi nedostaje mogućnosti shvatiti neizmjerno Veličanstvo Božje.

— Vaša je komparacija posve zgodna, ali bih dodao, gospodine doktore, da je naša nemoć proniknuti u bit Božju kudikamo veća, nego li onoga mišića, da shvati djela ljudska.

Ova je spoznaja nauke o Presv. Trojstvu obuzela cijelu dušu njegovu. Napunila ga jasnim

svijetlom, obradovala mu plemenitu dušu i s velikim, posebnim oduševljenjem zavapi:

— Ja vidim, ja vidim.

I nije mogao zatomiti svoju radost, već ustane sa sjedala, dođe do vrata sobe i glasno pozove iz treće sobe g. M.:

— Molim te, dođi. Ja vidim, ja vidim.

Gospođa je došla i upita ga:

— A Hinko, što vidiš?

— Razumom svojim vidim tajnu Presvetog Trojstva. Molim vas, rekao je meni, ponovite nauku meni danu i njoj, da i ona vidi. — Učinio sam.

Dan za danom nizala se u sistemu pouka, a jednoga mi dana reče otvoreno:

— Vi mene uvodite u studij kršćanske filozofije, bogoslovske terminologije, a što će biti s mojim filozofskim sustavom?

Iznenadilo me to pitanje, jer nijesam ni znao, kako on ima svoj izrađeni filozofski sistem. U tom času mogao sam ga i u potankosti ispitati o njegovu filozofskom sustavu, a uvjeren sam, da bi mi ga iskreno i otvoreno iznio, ali mi taj čas nije ni palo na um, jer sam mu bio dužan odgovor na postavljeno pitanje. Sabrao sam se, te sam mu rekao:

— Gospodine doktore, vama ostaje vaš filozofski sustav, ako je u skladu s objavom; a ako joj se protivi, e onda „Veritas Domini super omnia" — Istina Gospodnja nada sve. — Kano

odgovor za znak odobravanja poklimao je mirno glavom i nikada me nije više pitao, a niti govorio sa mnom o svom filozofskom sustavu.

Došao je i nauk o katoličkoj Crkvi kano zavodu spasenja, kano Kraljevstvu Kristovu na zemlji. Tu sam ga direktno pitao, što on sudi o katoličkoj Crkvi. Odgovor me njegov upravo zadivio. Reče:

— U katoličkoj Crkvi razlikujem dvojaki elemenat, elemenat Božji i ljudski. Istina i milost je djelo Božje, a sve je drugo ljudska mizerija. Činjenica je, da je kroz vjekove bilo u povijesti Crkve katoličke i te koliko ljudskoga elementa, ali sve to nije bilo kadro da oslabi, a još manje da uništi elemenat Božji. Tu je dokaz, kako je sama Crkva zaista Božje djelo.

Došao je i čas, da mu dam jasnu pouku o vrhunaravnom životu duše, a s tim zajedno nauku o milosti i svetim sakramentima. Sve je rado primao, jer je vidio sistem, kojim su se razbijale njegove predrasude i u duši mu se izgrađivala jasna spoznaja, koja je veselila njegov razum.

Kod sakramenta svete pokore iznio sam mu glavne njegove dijelove, kojima se opravdava duša grješnika pred Bogom, a onda ga zapitao:

— Imate li vi što protiv institucije ovoga sakramenta; možda praktičnih teškoća?

Odgovori mi po svom običaju iskreno i otvoreno pa me i opet iznenadio:

— Ispovijed je praktični korolarij moje vjere. Ja se želim čim prije ispovjediti.

Išli smo k tome, no poradi jednog ili drugog pitanja zategnuo sam s ispovijeđu.

— Ali molim vas, reče mi, a što je s vragom? Taj se povlači u cijeloj objavi kao crvena nit. Muči mene i druge, a koja mu je glavna uloga u objavi? Pa onda pakao? Ova se nauka protivi mojemu razumu, da bi Bog dobrote i ljubavi mogao stvor svoj odbaciti od sebe i kazniti ga vječnim mukama.

— Pripovijeda nam, gospodine doktore, jasno objava i fotografira nam Boga kao Boga dobrote i ljubavi, kako ste ga lijepo sami nazvali. I veli nam objava, kako je bila velika ideja Boga velikoga učiniti sva stvorenja sretnima. U toj ideji stvorio je Bog i nevidljivi svijet duhova, koji su preodređeni bili za život vječni u slavi Božjoj. Život vječni u slavi Božjoj vrhunac je svih dobara za razumni stvor, ali to su morali razumni i slobodni stvorovi, anđeli, da i zasluže svojom slobodnom voljom. I poslana im je kušnja. Općenito je mišljenje bogoslova, da se ta kušnja sastojala u dužnosti pokloniti se ljudskoj naravi Boga — čovjeka. I to poniženje naišlo je na otpor, koji je ohološću Lucifera anđele neba bacio u dubine pakla. I poradi oholosti anđela stvorila je Pravda Božja pakao onima, koji su bili preodređeni za vječnu slavu.

Pakao se ne mili mnogima, koji tek svijetlom razuma gledaju Boga dobrote i ljubavi, a zaboravljaju, da je on i Bog pravde.

Razum, gospodine doktore, može jasno dokazati, kako se nauka katoličke Crkve o paklu ne protivi vlastitostima Božjim. Ne protivi se milosrđu. Sv. Toma Aquinac veli:[9]) Premda se Bog smiluje svakomu, smilovanje se njegovo ravna mudrošću i ne proteže se na one, koji su se sami učinili nevrjednima milosrđa, te su okorjeli u zlu. I na drugom mjestu veli sv. Toma: premda je milosrđe Božje u sebi neizmjerno, ograničeno je u vanjskom očitovanju, kao i sve druge vlastitosti Božje. Bog je svoje milosrđe prema grješnicima dovoljno pokazao pružajući im milost, dok su živjeli na svijetu. A ne protivi se ni pravednosti. Neki racionalisti kažu, da pravda traži nužni omjer između kazni i krivnje, pa prema tome ne može dopustiti vječnu kaznu za časoviti zločin. Valja na to odgovoriti, da kazna mora da je u omjeru s težinom krivnje, ali ne s njenim trajanjem. Umorstvo čovjeka premda se može zbiti u jednom času, ne kažnjava se ni po ljudskim zakonima časovitom kaznom. Težina kazne mjeri se i raspoloženjem onoga, koji griješi. Događa se, da pojedinac čovjek biva kažnjen u državi za teži prestupak tako, da bude prognan ili suđen na doživotnu robiju ili se kažnjava smrću. E, a tako biva i po Božjoj pravdi, da gdjekoji grješnik svojim grijesima i opačinama zaslužuje, da bude za uvijek lišen saobraćaja s Bogom u kraljevstvu Božjem. Pa zaista kazan smrti ili vječna robija

[9]) S. Th. 1. c. a. 2. ad 1.

kojom gdjekada svjetovni suci kažnjavaju, u sebi je za odsuđenoga vječna, jer ga za uvijek lišava slobode i života. Ne protivi se ni mudrosti Božjoj. Protivnici vele: mudar sudija nameće samo ljekovitu kazan, jer vječna kazan nikoga ne popravlja. To može vrijediti za kazne ljudske, a i Božje u ovom životu. Nitko razuman ne može nevidjeti, da je Bog imao pravo odrediti vrijeme za zasluge i za rad. To vrijeme je život. „Radite, dok je dana". „Kuda drvo pane, ondje i ostane". Tko u mržnji na Boga kune, ne može tražiti Božje ljubavi. A na taj prigovor valja odgovor: kazna se ne nameće samo u svrhu popravljana samoga krivca, već i zato, da se narušeni red popravi i sanira opće dobro. Vječna kazna popravlja po grješnicima narušeni red, što za uvijek odstranjuje od Boga one, koji su svojevoljno i prkosno udaljili se od Boga. Koristi i općem dobru, jer straši grješnika poradi njegovih opačina, a i samim je grješnicima veoma korisna, jer ih potiče na kajanje i pokoru.

Eto, tako razum uviđa, da se nauka Crkve o paklu ne protivi vlastitostima Božjima, ali razum jednako uviđa, da pravda Božja traži, da se i grijeh kažnjava i primjerenim kaznama. Bog, kano vrhovni sudac, mora da dade svakomu po djelima njegovim, a kano zakonodavac i gospodar mora da svoje zakone učvrsti uspješnom sankcijom. Svjedoci smo mi sami, da na tom svijetu grijesi i opačine ne dobivaju primjerenu svoju kazan, jer se događa, da pravedni trpe na

tom svijetu, a bezbožnima je dobro. Nužno je dakle, da na drugom svijetu primi svaki po djelima svojim.

Gospodine doktore, tko hoće biti i ostati katolikom, mora da vjeruje u egzistenciju pakla, jer nam ovu istinu objava novozavjetna posve jasno iznosi na jedno osamnaest mjesta.

— Dakle ništa drugo nego autoritet i njemu valja vjerovati?

— E, gospodine doktore, na čovječjem autoritetu i počiva sve naše znanje reda naravnoga, a znanje vjere, vrhunaravno, temelji se na nepogriješivom autoritetu Božjem. Pa čuli ste, kako se nauka o paklu ne protivi razumu, a ni vlastitostima Božjima, a objava nam je tako jasno iznosi. On se smirio, zadovoljio mojim razlaganjem.

Digresije

Kako sam često dolazio k njemu, a svaki put proširivao mu duševno obzorje pozitivnom naukom, to sam smatrao korisnim saći s puta strogoga sistema. U ono vrijeme bila je u punoj jeci pripravа za proslavu velikog jubileja sv. Augustina, 1500 godišnjica njegove svete smrti. Svratio sam njegovu pažnju na taj povjesni događaj, ali obraćenje sv. Augustina bila je njemu poznata stvar, pače izjavi, da je čitao i Confessiones Scti Augustini, ali još u mladim danima. Učinilo je to čitanje na njega snažan dojam, ali me ipak zamolio, da mu donesem tu knjigu, jer želi čitanjem osvježiti činjenicu obraćenja Augustinova. — Donio sam mu zadnju ediciju njemačkog izdanja s notama, što ga je veoma obradovalo. Pustio sam ga nekoliko dana, jer sam bio uvjeren, da će čitanje te knjige uzgojno djelovati na njega, jer će u njoj naći fotografirana samoga sebe. — Kada sam ga opet pohodio, bio je sav pod dojmom pročitanoga. Priznao je, da je čitao i čitao, a note da su mu izvrsno poslužile. Posve otvoreno ga zapitam:

— A što kažete, gospodine doktore, o svetom Augustinu?

— Velikan, velikan.

I osta zamišljen. Nijesam pravo shvatio šutnju i pauzu, ali mu se intimnije približim, a on mi iskreno otkri svoju zamišljenost riječima:

— Prijatelju, a zašto nije meni Bog dao prije pedeset godina ovu spoznaju, koju danas imam?
— Našalim se, te mu rečem:

— E hvala Bogu i na tom svijetlu, što sja danas u vašoj duši. Čini mi se, gospodine doktore, da vidim u vama veliku dušu. Vi žalite, što vam ta spoznaja nije bila zasjala u mladim danima, kako biste i vi postali hrvatskim Augustinom, te učinili za Boga velike stvari.

Ponosno je podigao glavu, a onda turobno izjavio:

— Da, to bih ja rado.

Na ovu njegovu izjavu dodao sam posve prostodušno:

— E, možda je Spasitelj već davno prije kucao na srce svoga Hinka, ali on nije htio čuti, sudjelovati s milošću. — Na ovu je izjavu ostao miran, nešto zamišljen, a nakon pauze prešli smo na drugu temu.

Hinkovićeva izjava, da bi želio biti hrvatskim Augustinom, zasjekla mi se jače no druge u moju dušu. Promišljao sam o tom i načinio program za budući sastanak. — Došavši k njemu izjavio sam, da bih ga danas nešto osobito molio. Najspremnijim se pokazao da po mogućnosti zadovolji svaku moju prošnju, jer smatra svojom dužnošću vratiti mi milo dragim za svu ljubav, koju sam mu do sada iskazao. — Sjetio sam ga u taj čas na njegovu zadnju izjavu, kojom bi želio postati hrvatskim Augustinom i rekao mu, da sam pronašao način, kako bi on mogao svoju želju i danas realizirati, i to ne samo savremenim kolegama, već i poznijim naraštajima, ako naime opiše svoju konverziju. — Ova ga je moja prošnja zatekla nepripravna, njoj se nije nadao. Sa smiješkom na usnama izjavio mi je, da od njega puno tražim:

— Nijesam ja još tako duboko proniknuo u sistem katoličke religije, a da bih mogao u javnosti o njemu pisati.

Odgovorio sam mu: — Priznajem, da još mnogo toga ne znate, ali tu se ne radi o znanstvenom, sistematskom pisanju apologije vjere, već prosto pozitivno nanizati sve one filozofske sisteme, kojima ste prianjali prije svoje konverzije, a tada ih kritički razmotrite u svijetlu sadašnje svoje vjere i prikažite, kako su i u čemu u svima onim zabludama premise krive, a i zaključci.

Reče mi: — Vi mi ne ćete zamjeriti, što ne mogu zadovoljiti vašu prošnju, jer sam i onako u zadnje dane tjelesno slabiji, pa nijesam kadar izdržati toliki napor ni mislima, a ni perom.

Rekao sam: — E dobro, onda ću sve to sam opisati, vama pročitati, a vi ćete potpisati. Od srca se nasmijao i reče:

— Držim, da to nije neophodno nužno.

— Sigurno, da nije neophodno nužno za vaše spasenje, ali bi bilo veoma korisno i vas bi učinilo u neku ruku i hrvatskim Augustinom.

Nasmijao se, a ja sam prošao pripovijedanjem na našega velikana, svete uspomene dr. Merza. Iznio sam svu veličinu toga heroja kršćanske kreposti. Studira u Parizu i habilitira se za profesora srednjih škola, ali mu taj studij njegove struke nije dovoljan, on privatno proučava u sistemu kršćansku filozofiju, sve važnije struke bogoslovskog studija pod vodstvom učenoga isusovca P. Alfirevića. A ipak, što je najljepše u pojavi toga svjetovnjaka učenjaka, to je bio njegov svetački život privatni i javni. On dnevno kontrolira svoj vrhunaravni život i ostav-

lja nam iza smrti omašne sveske zapisaka o svojem duhovnom životu, u kojima nam sja sva veličina njegove idealne duše. Kano srednjoškolski profesor stavlja se na čelo kao vođa našeg omladinskog katoličkog pokreta i čini velike stvari za katolički radikalni uzgoj naše hrvatske omladine. — Umire svetačkom smrću 11/V 1928. — S velikim je interesom dr. H. slušao moje pripovijedanje o savremenom velikanu, a onda je dodao: „Upravo se čudim, da savremeni Zagreb ima takovih velikana.

Vratimo se sistemu

U nizu pouka došli smo i do života Spasiteljeva. Sve je išlo glatko, dok nije došla nauka o uskrsnuću Gospodinovu. Tu me pokojnik prekinu i reče:

— Posve vam iskreno velim, dokažite mi, da je mrtvi Isus Krist uskrsnuo, onda ću sve drugo lako vjerovati.

Rekao sam mu: — Posve je mudro, da tražite ono, što je najglavnije. Činjenica uskrsnuća Isusova tako je svestrano utvrđena, da je nad svaku sumnju. Ali Clarissime, vi ste intelektualac, pa će vam mnogo zgodnije doći argumenti učene knjige, nego li moji usmeni. Imam kod kuće prekrasno apologetsko djelo, u kojem se željeznom logikom umnoga, a i rječitošću oduševljenoga apologete govori i uvjerava. Samo je

djelo razdijeljeno na tri poglavlja, a autor mu je Dr. J. Klug.[10]) U prvom se dijelu pobijaju svi moderni nazori o svijetu, protivni objavi, i dokazuje, da je Stvoritelj svijeta, svemira premudri, svemogući Bog. U drugom se dijelu pobijaju prigovori protiv pisane riječi Božje, svetog Pisma i protiv utjelovljene Riječi Božje, Isusa Krista, Boga-čovjeka. Treći dio govori o svetoj Crkvi i potiče nas na ljubav i vjernost prema njoj.

Zamoli me, da mu čim prije donesem tu knjigu. — Donio sam mu je, a nakon toga nije me bilo namjerice kod njega barem 10 dana. Telefonski me zvao jednoć i drugi put, a ispričao sam mu se, da mi je nemoguće za sada, a naknadno ću se sam javiti. Konačno sam se javio, a on mi reče, da me jedva čeka. Došao sam na vrata sobe, a on raširio ruke, te će podignutim glasom:

— A molim vas, gdje ste?

— E, u Zagrebu, a onda sam se našalio: — Pa i čemu dolaziti? Imali ste ovih dana mudra učitelja „Kluga", a držim, da je on svoje učinio. Zato mene nije trebalo. Interesira me, kako ste zadovoljni s novim učiteljem?

— Moram vam priznati, da ste pogodili. Ovo je zaista lektira za mene. Bio sam naučan u životu uvijek na ozbiljnu, logički pisanu lektiru,

---

[10]) Dr. J. Klug: Apologetische Abhandlungen, 3 B: Gottes Welt, Gottes Wort, Gottes Reich. Paderborn.

a takova je ova. Iskreno vam priznajem: ja kapituliram. Vjerujem, da je Isus Krist zaista umro, da je uskrsnuo i da živi u slavi svojoj. Ovo je moja vjera, a na njoj možete dalje graditi. — Moram reći, da nisam nikada u životu nalazio ovakovih dokaza za istinu. Sasma sam drukčije sudio o mnogim istinama, ali sada su mi pojmovi jasni i u duši gledam jasno istinu Božju.

— Veselilo bi me, gospodine doktore, kad biste mi pružili niz argumenata, koji su vam nepobitno dokazali činjenicu uskrsnuća Spasiteljeva.

— Drage volje. Upravo mi se usjekli u dušu oni logični dokazi, pred kojima sam kapitulirao. Sva četiri evanđelista, Matej, Marko, Luka i Ivan saglasno govore o činjenici uskrsnuća, kako je naime treći dan, nakon smrti na križu, ustao živ iz groba. Sv. Pavao apostol iznosi na osobiti način uskrsnuće Kristovo i kaže, da je ono temelj kršćanske vjere, a sva se stara kršćanska književnost u tome podudara. Sve izjave evanđelista, na prvi pogled oprečne, konačno se podudaraju u krasnoj harmoniji, jer svaki iznosi tu povjesnu činjenicu prema svrsi, za koju je pisao evanđelje. Sv. mi Pavao vanredno imponira u svojem izvještaju. On je činjenicu uskrsnuća jasno spoznao, on je za nju siguran, a onda navodi u listu Korinćanima kano svjedoke same muževe, ponajprije Petra i dvanaestoricu apostola, onda pedesetoricu braće među kojima bijahu i apostoli, onda sv. Jakoba, pa opet sve

apostole, a konačno samoga sebe.[11]) Iz njegova je izvještaja jasno, da on u tom nizu svjedoka ne slijedi hronološki red pojava uskrsnuloga Krista, a niti ne navodi sve pojave, za koje je znao. Upravo sam uživao čitajući hronološki nanizana ukazanja Isusova nakon uskrsnuća. Tu je autor majstorski nanizao sljedored, počev od ukazanja Mariji Magdaleni u ranu zoru na dan uskrsnuća, ća do onoga zadnjega na dan uzašašća Njegova na Maslinskoj gori.

Tko čita izvještaj svetih evanđelista i onaj sv. Pavla taj se ne može oteti dojmu, kako su apostoli bili strahopočitanjem napunjeni gledajući Gospodina koji, prije nekoliko dana razapet na križu, nije ostao u grobu, već je treći dan ustao iz groba u proslavljenom čovječjem tijelu. U toj vjeri oni žive, oni s Njim razgovaraju, Njega se dotiču, s Njime jedu; On ih nakon uskrsnuća poučaje i to punih četrdeset dana. Vjera u uskrsnuće Isusovo oživjela je u dušama apostola malo dana iza strašne drame na Golgoti; zato o njemu ne možemo sumnjati. A i još manje, jer isti apostoli vjeru u uskrsnuće Isusovo smatraju temeljnom naukom vjere uopće i njihova pripovijedanja napose.

— Nego dozvolite, gospodine doktore, zar ne niže autor i razne racionalističke hipoteze protiv uskrsnuća Kristova? Držim, da bi kritično pobijanje tih hipoteza donijelo i te koliko svijetla u samu činjenicu uskrsnuća.

---

[11]) Isp. Klug dr. J.: Gottes Wort str. 303—324.

— Pravo sudite. I u tom je autor majstor, jer zaista niže cijeli niz hipoteza protiv uskrsnuća, ali ih i majstorski i pobija. I upravo u toj borbi i pobijanju zasjala mi je činjenica uskrsnuća sa sviju strana i ona je svojina moje duše. U jasnoj historijskoj činjenici uskrsnuća meni su se samome pričinjale sve ove hipoteze smiješnima. Ali neka, prođimo ih, kako ih autor niže.

Prva je ona hipoteza, koja kaže, da se vjera katolička u uskrsnuće i propovijedanje učenika o uskrsnuću mora smatrati prostom prijevarom, što ju je ikada svijet vidio. Učenici su ukrali tijelo Isusovo, a onda rasturili u svijet nauku o uskrsnuću. Primili su se jadnici toga zadnjega sredstva, jer inače bi propala misija njihova Meštra a i vlastita njihova.

— Meni se činilo, da ovakovu glupost nije vrijedno ni pobijati. Istina, da su ovu podvalu Židovi iznijeli protiv učenika već u ranu zoru na dan uskrsnuća, ali ta podvala uništila je već u zametku samu hipotezu. Kako su mogli učenici ukrasti tijelo Isusovo? Na grobu je bio ogroman kamen, a grob zapečaćen državnim pečatom, a vojnici ga neprestano čuvali. To je pitanje, koje muči i same učenike, kad su išli ka grobu Isusovu — Petar i Ivan pitaju se: „A tko će nam odvaliti grobni kamen?" — Pa da su učenici kojom srećom i mogli odvaliti grobni kamen, a što bi rekla vojnička straža? Zar su vojnici zaista spavali? Ako su spavali, kako su

mogli kasnije, po naputku Židova, biti svjedoci u Jeruzalemu? Kad bi bilo i nemoguće moguće, nastaje dalnje pitanje, otkuda učenicima tolike kuraže? Smatrali su, da je smrću Isusovom stvar Isusova propala, a za sebe nijesu našli drugoga izlaza, već se zatvorili u sobi od straha pred Židovima. Pa zar će ovakovi muževi inscenirati krađu tijela Isusova!? A pitanje je: čemu sve to? Ne trebamo se ustručavati reći, da ako Krist nije uskrsnuo, učenici bi njegovi ostali prevareni. E a čemu krasti mrtvo tijelo? Zar bi za varalicu koji je sebe i njih prevario, htjeli i sami postati varalice? Sigurno nikada. Zar bi oni za krivoga Mesiju bili spremni život svoj žrtvovati? Kano pametni ljudi zacijelo nikada. Razišli bi se posve mirno svaki na svoj položaj i svome zvanju. — Hipoteza racionalista o krađi tijela Isusova tako je prozirna, da danas već nije vrijedno o njoj ni govoriti, jer je činjenica uskrsnuća tako dokazana, da pred licem ozbiljna čovjeka nema mjesta takovoj hipotezi.

Kada ova hipoteza nije uspjela, eto racionalista s drugom, koja veli, da smrt Isusova nije bila prava smrt već tek prividna. Oni tvrde: Isus na križu nije umro, već je bio samo prividno mrtav i ukopan u kataleptičnoj ukočenosti. U hladnom i mirnom grobu odmorile su se obamrle životne snage, osvježile se miomirisom drage masti, koja je bila u platnu u kom je bio ukopan, te je konačno u času jutarnjega potresa Krist uistinu treći dan ustao

iz groba. U svemu tome procesu nema ništa začudno, jedino što su se u tom času sretnim slučajem zajedno našle sve okolnosti, bez kojih bi prividno umrli Krist morao u grobu zaista i umrijeti. — Protiv ove hipoteze vojuju snažni argumenti. Ponajprije više je no sigurno, da je Krist na križu zaista umro i da je uistinu bio mrtav, kad su ga s križa snimali. Smrt je njegova bila dokazana ne samo od prijatelja Njegovih, već ju svjedoče i neprijatelji, a i same službene vlasti. Pa kad bi i bilo, da Krist nije na križu umro, kad je iza glasa rekao: „Oče, u ruke Tvoje predajem duh svoj", to bi onaj ubod sulicom u Srce Isusovo učinio svoje zadnje i shrvao bi posve nježne niti tjelesne. — Dopustimo na čas, da je Kristova smrt uistinu bila prividna, te je takav položen u grob, a zar ga upravo miomiris masti ne bi bio morao usmrtiti u grobu? — Ako nije umro, kako je moglo do na smrt izmučeno tijelo izaći iz zatvorenoga groba? — Pa ako je i izašao, a zar je ta pojava Kristova bila kadra baciti vojnike na zemlju? — I ova hipoteza, ostaje samo hipoteza bez argumenata, ovisna o tolikim: ako, ako. Danas ju ozbiljni kritičari ne smatraju ozbiljnom.

Konačno je racionalizam iznio i treću hipotezu naime: hipotezu vizije. Kažu: ima u čovjeku i boležljivih stanja, koja su spojena s raznovrsnim sjetilnim varkama. U teškim časovima neurastenije, histerije, u nekim grozničavim stadijima pričinja se pojedincu kao da nešto vidi, čuje, da čuje glasove, riječi, kojih u istinu nema. Psihologija nazivlje ovakove bolesne sjetilne varke halucinacije. Ako li se ovakove varke pojedinih sjetila udruže u zajedničku, cjelovitu sliku, nastaje vizija. — Hipoteza vizije, koja želi svakako oboriti činjenicu uskrsnuća, kaže, da su ukazivanja „uskrsnuloga" u očima učenika bile proste vizije, kojima je manjkala objektivna zbilja. Ova hipoteza kaže, da su učenici Isusovi bili pripravljeni na te vizije mesijanskim očekivanjima, koja su kano njegovi učenici stavljali na Isusa. — Ove vizije izazvane su bile napetošću živaca, bolesnim ganućima, koje je proizvelo u njima ono gledanje žalosnoga stanja muka i boli Isusovih, koje su oni gledali, a napose žene, koje su bile u pratnji Isusovoj. Zar je mogao onaj, koji je bio tako svet, bez ljage, tako čist i dobar, da umre i da istrune u grobu? Ne, toga nije mogao dopustiti Otac, komu je Isus bio po volji. Otac ga je morao izvesti iz carstva smrti, a dobri njihov Učitelj i Meštar morao se vratiti iz groba. To su očekivali, tome se nadali, a zar to nije i došlo? Eto najednoć neka žena javi, da je vidjela Gospodina. — On je živ, On se javlja svojima. Ta je vijest grozničavo probudila nadu i težnju učenika do one visine, u kojoj čovjek nije kadar razlikovati zanos i istinu. Što se pričinilo razdražljivoj ženskoj ćudi kano zbilja, to se pričinjalo i ozbiljnim muževima, koji su u tom času izgubili duševno ravnovjesje. I time se porodila

u njihovim dušama vjera u uskrsnuloga. — Hajde, da kritičkim okom promotrimo navode ove hipoteze. — Svaka hipoteza toliko vrijedi, koliko joj vrijede dokazi, a svaka hipoteza mora da izdane od neispravnosti svojih argumenata. Kojim se pravom kaže, da su učenici Isusovi bili u stanju prenapete uzbuđenosti? Protivno je istina: bili su u stanju najdublje depresije nad smrću svoga Gospodina. — Ko može reći: učenici su čekali i čekali na uskrsnuće svoga Meštra? Istina je naprotiv, da su bili zdvojni nad cijelom misijom Isusovom, a prvu vijest žena o uskrsnuću Isusovu ne primaju oni nervoznom napetošću, već hladnom skepsom. — Kojim se pravom veli, da je vijest uskrsnuća, vizija žena bila sugerirana učenicima? Upravo je prekrasan dramatski momenat, što ga opisuju evanđelja, kako su Petar i Ivan bježali ka grobu. Što su na grobu prvo vidjeli, već im je bilo dosta, da razbije hipotezu vizije, jer došavši ka grobu našli su prazan grob. — A tko može reći o Mariji Mandaleni, da je bila žena neurastične, histerične dispozicije, kad je prviput zagledala uskrsnuloga Spasitelja. Upravo protivno, ona je bila daleko od stanja ekstaze, jer u tom času ukazanja Isusova najmanje je na njega mislila, već je držala, da pred sobom gleda vrtlara, pa je istom na riječ Isusovu pala do nogu Njegovih. — Kojim pravom tvrdi kritika ukrsnuća Kristova o Isusovim učenicima, da su bili boležljive, vizionarne naravi? Svi oni, a i svaki napose, bijahu normalni i duševno zdravi ljudi, što dokazuje i dojakošnje njihovo zvanje, u kom ne nalazimo sanjare, duševno bolesne. — A konačno je apsolutno nemoguće, da bi dvanaestorica muževa u isto vrijeme, na istom mjestu i na isti način gledali vizije, i to ne tek jednoć, već toliko puta, kolikogod puta se Isus javljao u vrijeme od šest tjedana. Pa kad čovjek čuje vijest, da su viziju zapazili 500 ljudi, time je isključeno svako tumačenje uskrsnuća Isusova po vizijama. — Zar je i nevjerovani Toma imao viziju, kada je stavio ruke svoje u probotke čavala na rukama Isusovim?! — Zar je i Petar imao viziju, kada je na valovima išao ususret Spasitelju i oćutio dodir one snažne i blage ruke, koja ga je prihvatila u času kada se je utapljao? — Zar su učenici gledali viziju, kada su na obali zajedno s njime blagovali? — A kako to, da je ovih vizija najednoć nestalo? Zar u vrijeme prvih trijuh vjekova, u vrijeme sveopćega mučeništva, nije bilo vrijeme neprestane napetosti, dakle zgodno vrijeme za Kristove vizije, kad bi ovakovih vizija uopće i bilo?!

Postoje čudesa vjere — da, posve sigurno. A uskrsnuće je Kristovo bez sumnje najveće čudo. Nakon pobijenih racionalističkih teza uvjerio sam se, kako i bezvjerje ima daleko većih čudesa, koje njeni pristaše hoćeš ne ćeš moraju da prime za gotove činjenice.

— Upravo me veseli, gospodine doktore, kolikim ste mi oduševljenjem iznijeli činjenicu

uskrsnuća, a i pobijali protivne hipoteze. Praktičan bio bi zaključak svega toga, da se sjetimo riječi sv. Pavla, koji kaže: „Ako Krist nije uskrsnuo, uzalud je vjera vaša, uzalud propovijedanje naše". Tjelesno uskrsnuće Kristovo temeljna je nauka katoličke vjere i njenoga propovijedanja. — Recimo, gospodine doktore, da je Krist zaista umro, mrtav u grob položen i ondje za uvijek ostao, te da nije od mrtvih uskrsnuo. A što onda?

— E, onda je dokazano, da zadnju riječ kod Krista ne govori život, već smrt. Ako li je On zaista uskrsnuo od mrtvih, onda je dokazano, da nije smrt kazala zadnju riječ već život. Pa ako se u Kristu — a to vjeruju i protivnici tjelesnoga uskrsnuća — uistinu objavio živi Bog, e onda nije smrt imala zadnju riječ nad Kristom umrlim na križu, već je On morao ustati od mrtvih. Ako je tako, e onda je dokazao time i svoju riječ: „Ja sam uskrsnuće i život". Kada budemo jednoč u času smrti zaklopili oči tjelesne, rado ćemo ih i otvoriti sa sigurnim pouzdanjem, da će se onkraj groba otvoriti vječnome svijetlu.

— Gospodine doktore, vi ste mi održali cijelo predavanje. Vaše potanko pripovijedanje dokazom mi je, kako je to čitanje Kluga bilo za vas gotov studij.

— Upravo sam zobao autora. Moram reći, da ga nijesam tek jednoć pročitao. U vašem otsutstvu pročitao sam ga nekoliko puta. Sve me je zadovoljavalo, a ponajviše me razveselila teza, koja me je mučila već dugi niz godina, da li je naime razapeti Krist zaista umro i treći dan uskrsnuo.

— Vi ste sada na čistu.

— Posve na čistu i veselim se, što sam došao do te umne spoznaje, koja je temeljem moje vjere u uskrsnuće Kristovo. Eto vjerujem i ispovijedam, da je razapeti Krist zaista umro i On je treći dan živ ustao iz groba, uskrsnuo. Na ovoj vjeri možete dalje graditi i izgrađivati život vjere u mojoj duši.

— A jeste li, gospodine doktore, u Klugu još što zasebno lijepa naučili!?

— Da, imponirala mi je kritičnost povjesnih dokaza za autenciju sv. Pisma uopće, a evanđelja napose. Meni je jasno, da su evanđelja izvor objave Božje, pisana Riječ Božja, istina.

Zaželio je, da ima ovu knjigu u svojoj biblioteci, jer ju želi i ponovo da čita, premda ju je više puta upravo na dušak pročitao u vrijeme moga otsutstva. Tako mu je omiljela, da je izjavio, kako bi rado bio apostolom ove knjige medu inteligentnim drugovima, koji su jednako puni predrasuda protiv istina vjere i Crkve katoličke.

Konačno sam smatrao, da je došao čas, da ono, u što vjeruje, provede praktično u život. Kako sam mu već prije protumačio narav sakramenta pokore, izjavio je, da je to sinteza

njegova praktičnoga vjerovanja i da se želi ispovjediti. Ponudio sam mu, a on mi odredi dan, u kom će se ispovjediti. I ispovjedio se. Poslije toga govorio sam mu podrobnije o svetoj pričesti, a onda smo se dogovorili točno za čas, kada ću doći s Presvetim. Spomenuo sam mu, da ću doći incognito. Reče mi, da njega ne smeta, ako li donesem svetu pričest i s najvećim slavljem, jer on se svoje vjere ne stidi. Ostao sam ipak kod svoje odluke s motivacijom, da je danas dopuštenjem Svetoga Oca u gradovima iz mudrih razloga dopušteno donositi svetu pričest tajno, pa ću i kod njega ostati kod dosadašnje prakse. Pristao je. — Sjutradan sam došao točno u određeno vrijeme. Bio je to svečan čas u njegovu domu, ali još većma u njegovoj duši. Kratka pripravna molitva tekla je od srca, a zahvala srdačna, praćena ganućem i zalivena suzama. — Na spomen toga dana donio sam mu blagoslovljeni križ i predavajući mu dar, rekao sam mu:

— Čini mi se, gospodine doktore, da razapeti Spasitelj želi od vas, da trpite mnogo od ljubavi k Njemu prije nego vas uzme u slavu svoju. Eto vam znak spasenja, sveti Križ Spasiteljev, da vas sjeća na onu veliku riječ Njegovu: „Tko trpi sa mnom, bit će i proslavljen sa mnom“. Ovom je mojom posebnom pažnjom bio dirnut i izjavio, da je već davno želio imati križ u kući, pa ga zato taj dar dvostruko veseli.

Ovu je svetu pričest primio u svom privatnom stanu kano uskrsnu dužnost. Grdi je rak izjedao bolesnog dra. Hinkovića. Kad sam se opraštao od njega, znao sam mu reći: „Gospodine doktore, ja se kod kuće mnogo molim za vas“. — Odvratio mi je: „Hvala. Molite se za strpljivost i za što skoriju sretnu smrt.“ Bolest je srvala organizam i on je smatrao nužnim, da mu se pruži u sanatoriju nužna liječnička njega, koju mu je bilo nemoguće pružiti u privatnom stanu.

U sanatoriju

Preselio se nekoliko tjedana prije smrti u sanatorij, gdje sam ga jednako posjećivao. — Pri potpunoj svijesti zatražio je mogućnost, da sačini testamenat. I sačinio ga je, ali ga jedno u tom času zabrinjivalo u njegovoj plemenštini, što da ostavi meni za revanš — ljubavi. Otkrio je tu svoju brigu časnoj sestri, koja ga je i ondje dvorila. Ona mu reče, neka se zato ne brine, jer se svećenička ljubav do njegove duše ne plaća dinarskom valutom. Sve, što je velečasni činio, učinio je iz ljubavi spram Boga i njegove duše. — I opet kasnije nije mirovao, već zapita, koliko bi mi ostavio. Časna sestra mu ponovno savjetuje, neka ne ostavlja lično meni ništa, jer bi me time ražalostio, a ako svakako želi u zahvalu što učiniti, neka ostavi za siromahe župe sv. Marije. I ostavio je svotu

od 5.000 dinara s motivacijom, da to razdijelim siromasima. Kako konferencija sv. Vinka kod župske crkve sv. Marije plaća za nekoliko siromašnih đaka u nadbiskupskom dječačkom sjemeništu mjesečnu školarinu, to je ta svota uloženo koristonosno u tu svrhu.

U srvanom organizmu Hinkovićevu nastala je posvemašnja klonulost i po sudu zavodskih liječnička približivao se kraj životu. I sâm sam vidio, da se radi o dan, dva, pa sam došao k njemu s izjavom:

— Gospodine doktore, ljudski sudeći dolazi vam kraj životu. Istina, Bog može u svojoj svemoći činiti čudesa u redu naravi i ozdraviti vas, ali vi ste već davno zaželjeli odijeliti se od svijeta i biti s Kristom.

— I sam ćutim konac. Ne želim zdravlja već smrt.

— Pitam vas, dali želite i umrijeti kao katolik?

— Želim.

— U tu je svrhu nužno primiti svete sakramente, kako sam ih nekoć dao gđi. supruzi.

— Molim svete sakramente.

— Kratko sam ga ispovjedio, a kako je bilo poslije podne, zapitao sam ga, da li želi svetu pričest primiti sjutra u jutro ili odmah?

— Molim odmah.

Bilo je to 1/IX 1929, u nedjelju poslije podne oko 4 sata. Skočio sam u obližnju župsku

crkvu sv. Blaža i uzeo Presveto. — Pričestio se u živoj vjeri i pobožno, a nakon kratke zahvale sjetio sam ga na koristi, što ih donosi duši sveta pomast i papinski blagoslov. — Izjavio je, da želi sve primiti. — Na svojem je stoliću imao krasnu sliku — dar odlične gospođe — od Guida Reni, koja prikazuje Isusovu trnjem okrunjenu glavu. Pun žive vjere često se okretao prema slici, dizao ruke na molitvu i uzdisao k Isusu, da mu se smiluje. U času, kad sam mu želio podijeliti papinski blagoslov, rekao sam mu, kako je nužni uvjet, da zazove Presveto Ime Isus.

Okrenuo se slici i reče: — Razapeti Isuse, smiluj se meni i prikrati mi muke.

Nakon primljenih svetih sakramenata ostao je spokojan, smiren i zahvaljivao mi za svu ljubav, što sam mu je iskazao u njegovoj dugoj bolesti privedavši ga spoznanju istine.

Sjutradan je u jutro izgubio svijest i pao u agoniju. Dan je i noć ostao u agoniji, te je u utorak 3 rujna 1929 u prisuću časne sestre oko 11 sati predao svoju dušu, kako je sam prije rekao: „Bogu neizmjernoga Veličanstva". U taj sam čas i ja došao i molio molitvu svete Crkve: „Preporučujemo Ti, Gospodine, dušu sluge Tvojega Hinka i molimo Te, Gospodine Isuse, Spasitelju svijeta, obraduj dušu njegovu pred licem svojim i ne spominji se starih grijeha njegovih, jer ako je i griješio, ipak Oca, Sina i Duha svetoga nije zatajao, već je vjerovao i vjerno se klanjao Bogu, koji je sve stvorio".

Svršetak

Ovo je eto kratki prikaz konverzije Hinkovićeve. Konverzija je njegova bila razumna, jer je bazirala na jasnoj, umnoj spoznaji istine Božje, koju je on percipirao sustavnim sistemom pouke u nauci vjere. Ova je razumna spoznaja bila tako jasna u njegovoj duši, da je izjavio ne jednom, kako mu je žao, što je do nje tako kasno došao. Ova je konverzija bila iskrena. Za istinom je Božjom težio u svojem cijelom životu, a kada mu je bilo omogućeno u životu doći do te spoznaje, on joj se iskreno veselio. On je toliko plemenit, da bi najvolio biti hrvatskim Augustinom; on želi da bude apostolom knjige dr. Kluga, jer bi po njoj mnogo koristio svojim drugovima, koji su kano i on puni predrasuda protiv Crkve katoličke i njenoga nauka. Ovoj je umnoj spoznaji i njegovoj dobroj volji u taj čas pridošla vrhunaravna milost Božja, koja je razuman čin njegove duše učinila vrhunaravnim činom vjere, zaslužnim za život vječni. A zato je njegova konverzija bila i praktična. U duši mu je uzvišeni pojam o Božjem Veličanstvu; o tom pojmu ima on samo jedan izričaj: da se tome Stvoritelju svemira klanja. On Mu se zaista u svojoj duši klanjao, on Mu se srdačno molio, a kada je spoznao u svetim sakramentima sredstva Božje pomoći i milosti u radu za vrhunaravno posvećenje neumrle duše, on izjavljuje, da mu je sveta ispovijed nužni

korolarij njegove vjere, a svetu pričest prima živom vjerom, nježnom ljubavlju i pobožnošću. Na koncu života on prima svete sakramente kano pravovjerni katolik svim srcem i svom dušom svojom.

Dnevna je savremena štampa pisala o njemu kano čovjeku liberalcu — i bio je u mladim danima. Pisala je o njemu kano slobodnom zidaru — i bio je, ali ih je s prezirom ostavio. Pisala je o njemu kano akonfesionalnom čovjeku — i bio je, a razumljivo je i zašto, kako nam govori tok njegova života. S puno deklamacije sve je to dnevna štampa o njemu donijela, ali je namjerice zatajila najljepšu točku njegova života, njegovu konverziju, koja ga prikazuje kano čovjeka velikana, koji se digao razumom svojim i plemenitom svojom voljom nad sve predrasude, kojima je kano intelektualac mučio dušu svoju: predrasudama protiv Crkve katoličke i objavljene nauke Božje. Istina, da se je ta konverzija zbila u njegovoj duši zadnju godinu života, ali ona je bila polagana, razborita, psihološki opravdana, i o svemu tomu dnevna štampa šuti. Pače netko mu se radi toga jetko i narugao, pripisujući taj njegov korak staračkoj slabosti i strahu pred smrću, a drugi je gospodin napisao, kako je dr. Hinković pred smrt požalio, što se je dao pokrstiti.

Pojedinci, a i savremena štampa učinila je nepravdu pokojnome dr. Hinkoviću, kako je načinila nepravdu pokojnome dr. Gaju, dr. Izi

Kršnjaviju, Matošu i A. B. Šimiću zatajivši namjerice njihove konverzije. Ovom nepravdom dnevna je štampa pokazala, koliko joj je stalo do istine i u čijim je rukama.

Upravo zato sam i prikazao potanje njegovu konverziju, da tako popravim nepravdu, što mu je učinila dnevna štampa i pojedinci. Htio bih ovim postići i drugo veće dobro, da naime otvorim oči tolikim našim intelektualcima, koji su muževi dobre volje, naravno dobri i plemeniti, ali poput pokojnika puni predrasuda protiv Crkve katoličke i njenoga nauka. Ova naravna dobrota nije dovoljna za onu vrhunaravnu svrhu, za koju nas je Bog stvorio, pa dao „Bog neizmjernog Veličanstva“, da primjer, što ga je ostavio plemeniti dr. Hinković otvori i njima oči za vrhunaravno svijetlo te spoznadu u svijetlu vjere svoj vrhunaravni cilj i vrate se Bogu mladosti svoje iskrenom vjerom u Boga.

